

TEKİRDAĞ ÂDETLERİNDEN "BOCUK GECESİ VE SEDENKA"*

Prof. Dr. Erman Artun

Tekirdağ halk kültürünün coğrafî konumu ve tarihi bağlarıyla özel bir konumu vardır. Tekirdağ halk kültürü Orta Asya, Anadolu, İslâmiyet ve ortak Balkan kültürüyle beslenmiş, günümüze gelmiştir.

Türkiye ve Balkan ülkeleri, tarihi evrimleri ve çağlar boyu süren ilişkileri sebebiyle bir ortak Balkan kültürü oluşmuştur. Günümüzde karşılaştırmalı yöntemle bu kültür ortaklığının derinlemesine araştırıldığını söyleyemeyiz. Balkanlara Türk göçleri 14.yüzyılda başlamış, 1877'den bu yana göç yön değiştirerek Balkanlardan, Türkiye'ye yönelmiştir. Bu göç günümüzde de sürmektedir. Türk halk kültürü, göçlerle Balkanlara taşınmış, oradaki halk kültürleriyle tanışıp içice yaşamıştır. Geriye dönüştürte ortak Balkan kültürü, yeni yerleşim merkezlerine taşınmıştır.

Bu iki âdet ritüel kalıntılarıyla örülmüştür. Ritüeller tabiatın bilinmeyen yönlerini simgeler (Kostic, 1972:6-11). Her ritüel bir sembolen oluşur. Yaşanılan dünyayla öbür dünyanın ilişkisine dayanır (Prosic, 1976:33-50). Ritüellerde eski dinlere ait izler bulmak mümkündür (Antoijevic,1979:112-115). Önceleri köylü, hayatının düzenli olması, kötülüklerden korunma ve verimi sağlamak için bilinçli olarak bu törenlere katılırdı (Karadağ, 1978:9).

Bugün eğlence ön plana çıkmış görünüyorsa da bu iki âdetteki inanmaların, ritüellerin günümüzde de sürmesi ritüellerin tam anlamıyla işlevini yitirmediğini göstermektedir. Bu âdetlerde şenlik, büyü, bolluk, bereket içindedir. Tehlikeli, anlaşılmaz, ürkütücü, tabiat karşısında güçsüz yaratık insan, büyüden büyük destek görüyordu (Fisher, 1985:37). Taklit, eylem ve toplu katılma doğaya karşı büyüyle korunmadır(Nutku, 1985:17-18). Ritüellerde tabiat ve totemizm kültürü içindedir (Cajkonovic, 1978:287). Ritüellerin özünde tabiatla barışık olma dileği yatar.

Bocuk gecesi ve Sedenka âdetleri ortak Balkan kültürüyle beslenmiş şenliklerdir. Her etkin kültür, kendi düşüncesine, kendi bakış açısına ters düşen durumları ya siler, ya da özellik değiştirerek kendi bünyesinde eritir. Balkanlarda Hıristiyanların bojjic, noel, paskalya adıyla yaptıkları

* Türk Kültürü Araştırmaları, Prof. Dr. Şükrü Elçin Armayı, Y. 29/1-2, Ankara 1993, s. 34-51.

bayramla eskiden kışın ölüp, ilkbaharda dirilen tabiat için yapılan bir bayramdı. Hıristiyanlık inancıyla bu gelenekler bugün, İsa'nın dirildiği gün şeklinde dinî bir bayram karakterine girmiştir (Çay, 1990:5). Bir zamanlar işlevsel niteliği olan bu oyunlar tabiatın çözülmesi oranında ilk çıkış özelliğini yitirerek güncelleşmeye, yeni bakış açısıyla kabuk değiştirmeye başlamıştır. Orta Asya Türk kültüründe totemizm ve şamanizme bağlı, temsili karakter taşıyan şölen gibi ve sistemli ziyafetlerin varlığını biliyoruz (Köprülü, Millî Teb.Mec.,2.cilt:4-5). Türk ve Balkan halk kültüründe, İslâmiyet ve Hıristiyanlık öncesi bahar bayramlarının yapıldığını biliyoruz. Kışın soğuşundan sonra canlanan tabiat, sevinçle karşılanıyor, bu olay kutlanıyordu. Tabiattaki değişiklikler her kültür için, bir dönüm noktasıdır. Mevsimlerin bitişi ve başlangıcı bayramların temelini oluşturur. İnsanlar bu günlerde âyinler törenler ve eğlenceler yapmışlardır. Bu âdetler büyük dinlere de girerek dîni bir nitelik kazanmıştır.

Türkiye halk kültürü, tarih boyunca göçlerin, çeşitli kültürlerin, savaşların, ticaret yollarının, otuzun üstünde devletin kurulduğu birikimin üstüne gelmiştir. Trakya halk kültürü incelemelerinde Balkan kökenli kelimelere rastlanmaktadır. Bu ürünlerin Balkan kültürüyle karşılaştırmalı olarak incelediğimizde, Türk Halk kültürünün ürünleri olduğunu görüyoruz. Çocuk gecesi ve Sedanka Türk halk kültürü ürünleridir.

Bocuk Gecesi

Balkan göçmenleri tarafından Tekirdağ'a taşınmış bir âdettir. Tekirdağ'da bocuk gecesinin yapılış tarihi köylere ve kaynak kişilere göre değişmektedir. Tarihler, ocak ayı ortalarında birleşmektedir.

Bocuk gecesi Mahramlı (k-1) ve Osmanlı (k-2) köylerinde, eski kasım başından 62 gün sonra , Buzağcı (k-3) köyünde, kışın altmışında, Ortacaköy'de, kışın 72.sinde yine Ortacaköy'de (k-5) eski kasımın sekizinde 61 gün sonra, Çorlu köylerinde (k-6) eski kasımdan sonraki 62.gece, Dedecik köyünde ise (k-7) yılbaşının yirminci gecesi yapılır.

Balkanlardaki Hıristiyanların bojiç âdetleriyle ilişkisi yoktur. Gecede yapılan âdetler Türk halk kültürünün verimleridir. Bocuk gecesi kışın en sert gecenin simgesiymiş. Bu gece sular donarsa, o yılın bolluk ve bereket içinde geçeceğine inanılır.

Kaynak kişiler, bocuk sözcüğünün ne anlama geldiğini bilmiyorlar. Fakat Tekirdağ'da çok şişman kişiler için "bocuk domuzu" deyimi yaygın olarak kullanılıyor. Balkanlarda bocuk gecesini yapan Türkler, göçmen olarak Tekirdağ'a geldiklerinde bu âdetlerini sürdürmüşlerdir.

Bocuk gecesinde "Bocuk Karısı, Bocuk Anası veya Bocuk Dede"

diye adlandırılan bir varlığın beyazlar giyerek insan görünümünde gezdiğine inanılır. Bu âdetlerin yapılış nedenlerini araştırdığımızda, özde aynı olmakla birlikte bazı farklılıklar olduğunu gözledik . Bunları köylere göre şöylece sıralayabiliriz.

Buğazcı köyü (k-3) inanışlara göre: "Evin bereketinin bol olması, hayvanlarda bol süt, tavuklardan bol yumurta alınması, ağaçların bol meyve vermesi" dileğidir. Eğer bu gece yapılmazsa; hayvanların sütünün kesileceğine, tavukların yumurtadan kesileceğine, ağaçların meyve vermeyeceğine dair bir inanç vardır.

Çorlu köylerindeki (k-6) inanışa göre: Bocuk gecesi "bocuk karısı"nın evleri tek tek gezdiğine inanılır. Bocuk karısı, eğer Bocuk gecesi yapılmazsa çeşitli kötülükler yaparmış. Bu kötülükler şöylece sıralanıyor. Hayvanların sakinliğini alıp, huysuz yapma, hayvanların sütünün, tavukların yumurtasının kesilmesi vb.

Mahramlı köyü (k-1) inanışına göre: Bu günlerde Hristiyanların dini nitelikli âdetleri varmış. Domuz kesip, şarap içerlermiş. Balkanlardaki Türkler, domuz etinin kokusu ölülerini rahatsız etmesin ve açığındaki yiyecekleri mundar etmesin diye, yiyecekler toplanıp, bir eğlence düzenlenerek yenirmiş. Hristiyanların âdetleriyle bir ilgisi yokmuş.

Ortacaköy (k-4,k-8,k-9,k-10) kaynak kişilerine Bocuk gecesinin niçin yapıyorsunuz diye sorduğumda, ağız birliği etmişçesine "Büyükbaş hayvanlarımıza, mahsulümüze bereketi almak için yaparız" dediler. Bu bir bereketin kaçmasını önleme, bereket alma ritüelidir. Bu gece kendi hayvanlarının sütünün, yumurtasının başka hayvanlara gitmesini önlemek ve başka hayvanların sütünün, yumurtasının kendi hayvanlarına geçip bol süt ve yumurta almak için yapılır.

Bocuk gecesi, her evde kabak pişirilir. İnanışa göre, bocuk karısı, kabak pişen eve gelip, kötülük yapmazmış. Kabağın yanısıra mutlaka akıtma yapılır. Bocuk gecesine aile halkı, komşular ve akrabalar katılır. Gece kabak, akıtma, mısır, armut, ayva, keten helvası, kar helvası, çekirdek, nohut, peksimet, börek, un helvası vb. gibi ne varsa yenir. Bocuk gecesi eğlenceleri, geleneksel toplantılar gibi yapılır. Masallar anlatılır, bilmece sorulur, maniler, türküler söylenir. Darbuka, tef eşliğinde halk oyunları oynanır. Kızlar kılık değiştirerek, seyirlik oyunlar çıkarırlar.

Bocuk gecesinde ritüel nitelikli çeşitli inanmalar ve âdetler vardır. Bunları köylere göre şöylece sıralayabiliriz:

Ortacaköy'de (k-4,k-8,k-9,k-10) Bocuk gecesi hayvanlar ahır kapısının önüne konan karıştıracağı (fırın küreği, gelberi) üstünden atlatılır. Bu inanma amacı evdeki hayvanların sütünün ve yumurtasının komşu

hayvanlara gitmemesi amacını taşır. Ayrıca ahır kapısının üzerine mushaf konarak hayvanlar altından geçirilir. Yine Ortacaköy'de köy içinde adı tek olan, köyde o addan başka ad bulunmayan kişi, Bocuk gecesi evin ocağının bacasından üç kez adını bağıarak söyler. Bocuk gecesinde, Bocuk karısının insan kılığında beyaz çarşafıara bürünerek yaşlı bir kadın görünümünde gezdiğine inanılır: Bocuk karısı gece boyu bacadan bağıranı ararmış. Bocuk anası (karısı) bağıranı bulursa üzerine işer, bulamazsa çatlarmış. Bocuk karısı bağıran kişiyi bulmak için büyü yaparmış. Ayrıca Bocuk karısı Bocuk gecesinin sabahında, sığırlar giderken tılsım (büyü) yaparmış. Bocuk karısı o hayvanın sütünü kendine almış. Fakat büyü bozulunca, Bocuk karısının aldığı süt işe yaramaz, sidik kokarmış. Bir hayvanın sütü kesilirse bunu Bocuk karısının kestiğine inanılır, hayvan okutulur, büyü bozulmaya çalışılır.

Çorlu (k-6) köylerindeki inanışa göre Bocuk gecesi dama (atların, büyükbaş hayvanların ahırları) Kuran konur: Hayvanlar Kur'an'ın altından geçirilir. İnanışa göre eğer bu yapılmazsa, Bocuk Karısı hayvanların sakinliğini alır, sütünü yumurtasını kesermiş

Tekirdağ köylerinde (k-11,k-12) Bocuk gecesinde Bocuk Dedenin gelip yemesi için dama bir tepsi baklava konur. Evin damından Bocuk Dedenin duyup, gelip yemesi için üç defa;

-Al Bocuk dede saralia (baklava) diye bağırlırmış, Bocuk gecesinde gece yarısına doğru çeşitli kiyafetlere girilerek komşular korkutulur. Çeşitli kiyafetlere sokulmuş kişiler köyde gezdirilir. Topluluk, müzik eşliğinde veya teneke çalmıarak ev ev gezerler. Ritüel niteliklidir.

Ortacaköy'de (k-4,k-9,k-10) Bocuk gecesi, gece yarısından sonra yüzlerini nişastayla boyayıp çarşafıara sarınıp mezardan çıkmış ölü kılığına girerek evleri dolaşıp Bocuk Anası (Karısı) geliyor diyerek komşularını korkuturlar. Yine Ortacaköy'de bir kadının karnı tencere karasıyle boyayıp yüz çizilir. Kadın eline bir kasnak alarak yukarı kaldırır. Kadının üzerine beyaz bir çarşaf sarılır. Karnından aşağıya bir oklava konur, ceket giydirilir. Görünüm korkunç bir hale gelir. Bu kadın, sokak sokak gezdirilir. Yaşlılar Bocuk gecesini bir yılın geleceğı olarak değerlendirirler.

Bocuk gecesi toplantıları son yıllarda pek yapılmamaktadır. Bocuk gecesinde Bocuk Karısının hayvanların sütünü, yumurtasını keseceğı ya da bollaştıracığı inancı çok zayıflamıştır. Kaynak kişiler Bocuk gecesi inanmalarını günümüzde "kocakarı meselesi" olarak nitelemektedirler. Ama yine da önlemler alınır, mutlaka kabak pişirilir, akıtma yapılır. Sebebi sorulduğunda "âdettir" denilmektedir. Gençler çarşafıara bürünerek komşularını Bocuk Karısı geliyor diye korkuturlar.

Bocuk gecesi âdetlerine, adından dolayı, artık günümüzde kuşkuyla bakmıyoruz. Yugoslav halk bilimci Tihomir Corcevic "Nas Narodni Zivot" adlı kitabında, Balkanlarda Türklerin bu âdeti yaptıklarını söylemektedir. (Tihomir Corcevic, Nas Narodni Zivot, cilt:2 s.206-207 Beograd, 1989) "Türkler, Bojik adını verdikleri bir gece kutlarlar. Bundan amaç, böceklerin çıkmamasıdır. Türkler toplanıp kabak ve diğer meyveleri yerler. Ev sahibi yeni yılın hayırlı ve uğurlu olmasını diler. Düşmanlardan arınmak için dua ederler : Türkler bu âdetleri Türkiye'de yapıp yapmadıklarını bilmiyoruz. "Görüldüğü gibi Corcevic de bu âdetin Türk halk kültürü olduğunu söyleyerek doğrulamaktadır.

Bocuk gecesinde yenilir, içilir, gecede mani atışmaları yapılır. Bu atışma geleneği Tekirdağ'da karşılıklı mani söyleme biçimindedir, (k-2)

I. kız *Mani maniyi açar
Mani bilmeyen kaçar
Gelin kızlar söyleyelim
Hangimiz üste çıkar*

II.kız *Manici başı mısın?
Cevahir taşı mısın ?
Bir manicik göndersem
Cebinde taşır mısın ?*

I. kız *Lambayı yanlış yaktım
Yaktım da cama baktım
Senin için sevdiğim
Cahil başımı yaktım*

II. kız *Kuyuyu saldım urgan
Sevgilim olmuş çoban
Kepeyle de üşürsen
Yollayayım bir yorgan*

I. kız *Maniciyim mani yok
Ben öksüzüm annem yok
Başım yastığa düşse
Göz yaşımı silen yok*

II. kız *Yaş sandık kuru sandık
Yandık Allah'ım yandık
Biz ona gönül verdik
İnsan evladı sandık*

I. kız *Gel benim Ahmet yârim
Başı selâmet yârim*

- Annem babam duyarsa
Kıyamet kopar yârim*
- II. kız Saçlara bak saçlara
Demet urganı gibi
Biz yârimle uymuşuk
Aynı terazi gibi*
- I. kız Elimde kara bıçak
Sapından tutulacak
Genç kızların günahı
Anadan sorulacak*
- II. kız Tepside üzüme bak
Biraz da sözüme bak
Eller ne derse desin
Sen benim gözüme bak.*
- I. kız Uzun uzun pideler
Yâr sevene ne derler
Ölüm var, ayrılık yok
Meyer büyü ederler*
- II. kız Çantası var kolunda
Gezer sahil boyunda
Bu ne kadar güzellik
Melek mi var soyunda*
- I. kız Kara çadır is tutmaz
Beylik martin pas tutmaz
Ben bu dertten ölürsen
El kızı yas tutmaz*
- II. kız Şu dağlar ulu dağlar
Çevresi sulu dağlar
Ben derdimi söylersem
Gök gürler, bulut ağlar.*

Bocuk gecesinde mâni atışmasından sonra bilmeceler sorulur ev sahibi sorulan bilmecelere en çok cevap veren kişiye bir hediye verir. Bu bilmecelerden bazıları şunlardır: (k-7)

Alçacık tepe, cıngıllı küpe (nohut)

Yürür yürür iz etmez

Hızlı gitse toz etmez (yılan)

Ah ne idim ne idim

Samur kürklü bey idim
 Eller beni taşladı
 Kızgın külde haşladı. (Kestane)

Dağdan gelir, taştan gelir
 Tin tin sakallı enişten gelir. (Keçi)

Allah yapar yapısını
 Bıçak açar kapısını (Karpuz)

Karası katran gibi
 Beyaz peynir gibi
 Hop hop zıplar
 Köstekli beygir gibi (Saksağan)

Ufacık filtaşı
 İçinde beyler aş

Pişirsem aş olur
 Pişirmezsem kuş olur. (Yumurta)

Elin aynası
 Kedinin dayısı (Süpürge)

Karşımdan baktım ağlıyor
 Yanına gittim bağılıyor (Şelale)

Karanlık köşede kan oturur (Pekmez)

Seğirttim gittim tepeye
 Yular taktım eşeğe (İğne-İplik)

Yeşil vurdum, al çıktı (Kına)

Üstü soğanlık
 Altı unluk
 Daha altı odunluk (İğde)

Bir soğan dolma
 Yavukluma yolla (Çekirdek)

Hanım yatar, bey sokar (ayak, ayakkabı)

Yer altında babam başı (Lahana)

Elemez, melemez
 Ocak başına gelmez (Yağ)

Enteşeli menteşeli
 Altı karış, dört köşeli (Dokuma Tezgahtı)

Bocuk gecesinde türküler söylenir. Kızlar türkü eşliğinde oynarlar. Tef, darbuka veya daire çalınır. Söylenen türkülerin bazıları şunlardır:

NANELERİ KURUTTUN MU (K-5)

Yaş kuru naneleri kuruttun mu ?

Yâr köye gelmeyi unuttun mu ?

*Elime kına yaktım
Kömür karası gibi
Yârimden haber geldi
Ölüm yarası gibi*

Yaş Kuru naneleri kuruttun mu ?

Yâr köye gelmeyi unuttun mu?

*Saçlarını kesmedim
Uzun öreyim diye
Mahalleden yar sevdim
Her gün göreyim diye*

Yaş kuru naneleri kuruttun mu ?

Yâr köye gelmeyi unuttun mu ?

*İN dereye dereye
Ne ineyim dereye
Babanın parası yok
Seni evlendirmeye*

Yaş kuru naneleri kuruttun mu?

Yâr köye gelmeyi unuttun mu ?

TESLİM DAĞLAR (13)

Rinna esmerim rinna

Rinna sevdiğim rinna

Rinna Teslim dağları

Ah ettikçe erisin

Yüreğinin yağları

*Malkara yanmış derler
Hiç bir yeri yanmamış
Bravo benim yâre
Yine benden caymamış*

Rinna esmerim rinna

Rinna sevdiğim rinna

Rinna Teslim dağları

*Ah ettikçe erisin
Yüreğinin yağları*

*Malkara giderken
Dolmuş salladı beni
Yârimin eşi dostu
Düşman belledi beni*

*Rinna esmerim rinna
Rinna sevdiğim rinna
Rinna Teslim dağları
Ah ettikçe erisin
Yüreğinin yağları*

*Şu Teslim dereleri
Susuz be yârim susuz
Sensiz geçen geceler
Uykusuzdur uykusuz*

*Rinna esmerim rinna
Rinna sevdiğim rinna
Rinna Teslim dağları
Ah ettikçe erisin
Yüreğinin yağları*

Bocuk gecesinde seyirlik oyunlar oynanır. Oyun çıkarmak âdetdir. Gece eğlenceli bir şekilde, geç saatlere kadar sürer.

SEDENKA

Balkan göçmenleri tarafından Tekirdağ'a getirilmiş bir âdetdir. Sedenka Slav kökenli bir sözcüktür. "Sedeti" oturmak fiil kökünden türemiş oturmak, toplanmak anlamında kullanılır: Köy kadınlarının kendine özgü eğlencelerindedir. Sedenka üç çeşit yapılmaktadır.

1. Komşuların toplandığı bir gecedir. Bulgur çekilir, pazı açılır, sohbet edilir. Kızlar darbuka , tef çalıp türkü söylerler. Özellikle kabak ve mısır yenilir.
2. Söz kesimi için toplanıldığında kızın ailesinden söz alınırsa damat adayına kızıdan alman mendil götürülür. Kızlar gece toplanıp eğlenir.
3. Harman zamanı yapılan sedenka. Ayçiçeği dövülüp, mısır soyulurken yapılır. Bir çeşit yardımlaşmadır. Türküler söylenir eğlenceler düzenlenir.

Taşurmurca (k-13) köyünde sedenkaya mâle (mahalle) adı verilir. Mâle'yi yapacak kişi gündüzden bütün komşularını çağırır. Komşularına ikram edeceği yiyecekleri gündüzden hazırlamaya başlar. Gece olunca çağrılan komşular yavaş yavaş gelmeye başlar. Herkes toplandıktan sonra hal hatır sorulur. Bir müddet sonra kızlar diğer odaya geçerek oyun çıkarmak için hazırlıklara başlarlar. Sedenkalar Bulgaristan göçmenleri olan Karacakılavuz köyünde günümüzde çok yaygın bir biçimde yapılmaktadır.

Sedenka nişan kutlaması için yapıldığında pazartesi günü; oğlan tarafı nişan bohçalarıyla kız evine gider. Bohçalar kız evine bırakılır. Kız evi de hazırladığı bohçayı oğlan evine gönderir. Gece oğlan tarafı kız evine gider, cümbüşe başlanır. Kızlar türkü söyleyip oynarlar. Yaş gruplarına göre sohbet edilip, oynayan gruplar oyun çıkarılacağı, türkü söyleyip halk oyunu oynanacağı zaman bir araya toplanırlar.

Kış geceleri yapılan sedenkalarda amaç eğlencedir. Kızlar, kadınlar önceden kararlaştırılan bir evde toplanırlar. Kızlar sedenkaya giderken daire, tef ve çömlek darbukalarını alırlar. Ev sahibi mısır patlatır. Suda mısır pişirilir. Kabak, değişmez tatlıdır. Kızlar camların perdelerini açarlar. Oğlanlar dışarıdan cama bakarlar. Kızlar maniler, türküler; söylerler. Kış geceleri yapılan sedenkalara erkekler katılmaz. Harman zamanı yardımlaşma imece amacı güden sedenkalara kadın ve erkekler yan yana gelirler. Sedenkalar köyün kızlarının ve oğlanlarının birbirlerini tanıdıkları yer olur.

Karacakılavuz köyü kaynak kişisi (k-14) sedenkayı şöyle anlatıyor: "Konu komşu, sedenkaya gideriz, bir ev içi toplarız, igidiriz (yün-eğirmek) öreriz, dikeriz, anlatırız (sohbet etmek) Yavuklu cama gelir, zenginse şeker getirir, fakirse çeker gider, patlak mısır patlatırız. Kabak pişirir, yeriz. Orada kendi kendimize cümbüş yaparız. Oyunlar oynarız. Mani, türkü söyleriz. Kızlar oyun çıkarırlar, oyunlar oynarız, bilmeceler sorarız. Yavuklularımıza patlak veririz."

1978 yılında Bulgaristan'dan gelen Kırkgöz köyünün kaynak kişisi (k-15) Bulgaristan Eskiçuma'da yapılan sedenkaları şöyle anlatıyor.

"Sedenka, Balkanlarda Türkler arasında çok yaygın olan bir toplantıdır. Eskiçuma'da çeşitli sedenkalar yapılıyordu. Bunlar birincisi, gündöndü (ayçiçek) ufalamak, mısır soymak için bir evde gece toplanılır, ev sahibine yardım edilir. Ev sahibi süt mısırı pişirir, birlikte yeriz. İş birtmişse ertesi akşam kime gidileceği kararlaştırılır. İkincisi kış geceleri hasır dokumak için sedenkalar yapılır. Bir kısmı kızlar hasır dokur, diğerleri kendi işleriyle gelirler. Üçüncüsü eğlenmek amacıyla yapılan sedenkalar. Herkes işini alır, belli bir evde toplanılır. Hem iş

yaparlar, hem de maniler söylerler, şenlenirler. Birbirlerine deyiş (mani) atarlar."

Bu açıklama bize sedenkanın Balkanlardan taşınma bir âdet olduğunu gösteriyor. Balkan Türklerinin bu halk kültürü ürünün Tekirdağ kültür potasında erimiş, yöreye özgü özellikler kazanmıştır. Bugün bu âdeti Tekirdağ halk kültürü ürünü olarak sayabiliriz.

Sedenkanın yapıma amacında hemen hemen bütün kaynak kişiler birleşiyorlar. Bunları; yardımlaşma, boş zamanları değerlendirme, komşuluk ilişkilerini güçlendirme, içine kapalıktan kendini kurtarip sosyalleşme vb. olarak sıralayabiliriz.

Kumbağ köyünde (k-16) yapılan sedenkalar da diğer sedenkalar gibi yapılır. Ayrıca bu köyde kış yiyecekleri hazırlamak, bulgur çekmek, yufka çekmek için de sedenkalar yapılır.

Sedenkaların Ortacaköy'de de (k-10) söz kesimi, imece için yapıldığını görüyoruz. Sedenkalarda kadınlar çeşitli kılıklara girerek oyun çıkarırlar. Bazen değişik giysilerle seyircileri şaşırtırlar. Karacakılavuz köyünde(k-14) Sedenkalarda oynanan oyunlardan biri "cüce oyunu"dur. Genellikle küçük bir kız çocuğunun başına büyük bir tepsi ters olarak konur. Kadınların giydikleri çarşaf, pürgü adı verilen dış giysinin eteği bu tepsinin üstüne örtülür. Çarşafın etekleri toplanır, çocuğun beli üzerine bağlanır. Kollar bu çarşafın içinde kalır. Bir erkek ceketin yakası çocuğun beline gelecek şekilde giydirilir. Bir oklava ceketin kollarından geçirilir. Bu şekilde kollar yana açılmış dik dururlar. Kızlar ve kadınlar türküler söylerler cüce ortada oynar.

Taşmurca köyünde (k-13) sedenka gecesinde kızlar oyun çıkaracakları zaman yandaki odaya geçip hazırlamaya başlarlar. Bu arada da kadınlar söyleşirler, dertleşirler. Kızlar içeriye girince bütün sesler kesilir ve kızlar izlenmeye başlanır. Kızların oynadığı oyunlardan biri "manda oyunu"dur Oyun şöyledir: Bir kız manda olur. Kıza bir siyah ferace giydirilir. Kulak izlenimi vermek için başına iki terlik bağlanır. Boynuna ip bağlanarak ipi çeke çeke manda, kadınların bulunduğu odaya getirilir. Kadınlardan biri mandayı sağmaya kalkar. Manda kendini sağdırmaz. Manda döner, kadın döner. Bir kadın daha gelir o da mandayı sağamaz. Üçüncü kadın gelir mandayı sağlar. Bundan sonra manda satılığa çıkarılır. En yüksek parayı veren mandayı alır ve mandayı dışarı çıkarır. Kızlar daha sonra çeşitli köy seyirlik oyunları çıkarırlar.

Ahmedikli (k-17), Dedecik (k-7) Mahramlı (k-1) ve Tekirdağ merkez (k-18)'de yapılan sedenkalar da hemen hemen aynıdır. Yardımlaşma

için yapılan sedenkalarda da hemen hemen aynıdır. Yardımlaşma için yapılan sedenkalarda öncelikle işlerin bitirilmesine önem verilir. Eğlence genellikle işler bittikten sonra yapılır. Şu karşılıklı konuşmalarla kızların işleri çabuk bitirmesi sağlanır.

- "Kız Hatçe pazıları açtınız mı?"

- "Bitiyor Emne Tete" (Emine Teyze)

- "Haydin bakalım, kızlar çabuk olun yoksa eğlenmeye sıra kalmayacak".

Bir süre sonra işler tamamlanır, ev sahibi ikramlarını verir.

- "Haydin bakalım kızlar çalın , söyleyin oynayın."

Darbuka, tef veya daire çalmaya başlar, türküler söylenir. Yaşlılar kızları oyuna çağırır.

- "Haydi kızlar, nazlanmayın oyuna kalkın ortalık neşelensin."

Kızlar kalkar oynar. Sıra mani atışmasına gelmiştir. Kızlar camdan veya açık havada yapılan sedenkalarda sevdiklerine mani söylerler. Kız erkek mani atışması da olur.

Ahmedikli köyünde (k-17) sedenkalarda yapılan bir mani atışması şöyledir. Mani atışında kuralı yoktur. Karşılıklı çeşitli maniler söylenir.

*Oğlan: Karşıda gördüm seni
Düğmeme durdum seni
Beni sana vermezler
Canına kıyma güzel*

*Kız: Karşıda durma güzel
Bıyını (bıyığını) burma güzel
Beni sana vermezler
Canına kıyma güzel*

*Oğlan: Karşında oturanlar
Derdini arttıranlar
Bana teselli versin
Sevdadan kurtaranlar*

*Kız: Denizin dibi kaya
Cemalin benzer aya
Yüremde (yüreğimde) yağ kalmadı
Günleri saya saya*

*Oğlan: Deniz in üstü kürek
Şimdi ah etti yürek
Yâr üstüne yâr sever
Dayanmaz buna yürek
Kız : Deniz in üstü şamdan
Kaç ulan bakma candan
Al martini vur beni
Kurtulayım bu candan*

*Oğlan: Deniz in üstü enser(çivi)
Üstü maviye benzer
Deryaları dolaşsam
Yoktur yârime benzer*

*Kız : At gelir kalka kalka
Boynunda gümüş halka
Ben o yâre gönül verdim
Anamdan korka korka*

*Oğlan: Atımın başlığı yok
Göynümün hoşluğu yok
Geçme benim karşımdan
Kesemde harçlığım yok*

*Kız : At gelir takur tukur
Çeşmeye koydum bakır
Yârimi sorarsanız
Kaş kara gözler çakır*

*Oğlan: Attan ayna düşürdüm
İndim lâfi pişirdim
Mana bulma kardaşım
Sana gönül düşürdüm*

*Kız : İplik işlerim tel gibi
Yârim geçer yel gibi
Bileydim benim olduğunu
Tutar mıydım el gibi*

Sedenkada bilmeceler sorulur. En çok bilene ev sahibi armayan verir. Sorulan bilmecelerden bazıları şunlardır:

Bir soğan dolma

Yavukluna yolla (Çekirdek)

Soktum şişti
Çektim küstü (Kahve)

Sen sen ağacın yaprağı
Sönmez Kabe topracığı
Şen sen onu bilince
Ölünce sendelersin (Kuran)

Fink aşağı fink yukarı
Fingo fingo Mustağa Ağa (Mekik)

Ay ayazı, kaytık aş
Dul karının güzel kızı (Ateş)

Terazi kadar diğirmiliği
Yüzbin tane deliği (Gizleme)

Kara katır yan yatır
Kalkar ısırır gene yatır (Maşa)

Daldan dala
Kırmızı pala (Sincap)

Ay aradı, gün buldu (Kırağı)

Dağda tak tak (Balta)

Aydırmaca kaydırmaca
Kaydır gitsin binbir uca (Göz)

Suda şıp şıp
Arşın ayak (Balık) (Leylek)

Burma bıyık (Tavşan)

Takır takır takraba
İçindedir akraba
Ya erkektir, ya dişi
Bunu bilir her kişi (Beşik-Bebek)

Mavi atlas
Suya batmaz
Arşın yetmez
Makas kesmez
Terzi biçmez (Gökyüzü)

Ahmedikli köyünde sevdikler gurbette, askerde olan kızlar, gurbet ve özlem duygularını dile getirmek için ağıtlar söylerler, bunlardan biri

şöyledir:

AĞIT (K-17)

*Gurbet elde düştüm firak
Vatanımdan düştüm irak
Bu gurbetlik oldu merak
Yanarım gurbette ah !ah!*

*Gurbet elde benim sözler
Anam babam beni özler
Kardeşlarım beni özler
Yanarım gurbette ah! ah!*

*Gurbet elde benim gibi
Yanar yürek yalın gibi
Şu gurbetlik ölüm gibi
Yanarım gurbette ah ! ah!*

*Gurbet eli elli türlü
Yanar yürek binbir türlü
Şu gurbetlik beni üzdü
Yanarım gurbette ah! ah!*

Ahmedikli köyünde türkü eşliğinde halk oyunları oynar. Bunlardan bir ÇOBAN'dır. Sözleri ve oynanışı şöyledir. Çoban oyunu iki kişi kolları yanda tek ayak üzerine oynar. Bir kişi tarafından söylenir. İstenirse seyirciler türküye katılır.

ÇOBAN (k-17)

*Zilli çoban zilli, koyunları zilli
Kalk çoban kaçalım, bekçiler geldi*

*Otur çoban otur gölgeye otur
Ovalara gidersen al beni götür*

*Çobanın anası male gezer
Köpekler evde çizleme ezer.*

*Otur çoban otur gölgeye otur
Ovalara gidersen al beni götür*

*Çobanın karısı ekmek yapmaz
Çoban gibi keraneci göbek atamaz*

*Otur çoban otur gölgeye otur
Ovalara gidersen al beni götür*

*Çobanın ektiği fidan olur mu?
Çoban gibi bitliye giden olur mu ?*

*Otur çoban otur gölgeye otur
Ovalara gidersen al beni götür.*

*Çobanın gavalı ceviz kökünden
Yanına da varılmaz köpek sesinden*

*Otur çoban otur gölgeye otur
Ovalara gidersen al beni götür*

*Çobanın kulübesi saptan samandan
Yanına da varılmaz tozdan dumanda*

*Otur çoban otur gölgeye otur
Ovalara gidersen al beni götür*

Sedenka gecesinde türküler söylenir. Bunlara oturak türküleri adı verilir. Uzun türkülerdir. Gece topluca halk oyunları oynanması ile sona erer.

KAYNAK KİŞİLER

- k-1 Hüseyin Sabuncu, Bulgaristan, 55, evli, ilkokul, çiftçi, Mahramlı, 1985
- k-2 Fatma Bedel, Osmanlı, 57, evli, ilkokul, ev hanımı, Osmanlı, 1985.
- k-3 Raif Gürsoy, Buzağcı, 70, evli, ilkokul, Çiftçi, Buzağcı, 1985
- k-4 Rıfat Şahin, Ortacaköy, 75, evli ilkokul, çiftçi, Ortacaköy, 1985
- k-5 Rahmiye Güven, Ortacaköy, 50 evli, ilkokul, ev hanımı, Ortacaköy, 1985.
- k-6 Nebahat Şeker, Çorlu, 53, evli, ilkokul, ev hanımı, Çorlu, 1985
- k-7 Hatice Sucular, Dedecik, 65 evli, öğrenimi yok, ev hanımı, Dedecik, 1985.
- k-8 Hayriye Güven, Ortacaköy, 50, evli, ilkokul, ev hanımı, Ortacaköy, 1985
- k-9 Rahmi Taştekin, Oratacaköy, 55, evli, ilkokul, çiftçi, Ortacaköy, 1985.
- k-10 Gülten Uysal, Ortacaköy, 41, evli, ilkokul, ev hanımı, Ortacaköy, 1985.
- k-11 Rahmiye İnal, Tekirdağ, 78, evli, öğrenimi yok, ev hanımı, Tekirdağ, 1985.
- k-12 Fevziye Dağdeviren, Tekirdağ, 63, evli, ilkokul, ev hanımı, Tekirdağ, 1985
- k-13 Şükriye Işık, Taşumurca, 70, evli eski Türkçe biliyor, evhanımı, Taşumurca, 1985.
- k-14 Ayşe Karadağ, Bulgaristan, 85, evli, öğrenimi yok, ev hanımı, Karackılavuz. 1985
- k-15 Remziye Şentürk, Bulgaristan-Eskicuma, 35, evli, ilkokul Öğretmeni, Kırkgözköyü, 1985.
- k-16 Kadriye Arıcılar, Kumbağ, 45, evli, ilkokul, ev hanımı, Kumbağ, 1985
- k-17 Hatice Kurt, Ahmedikli, 65, evli, öğrenimi yok, ev hanımı, Ahmedikli 1985
- k-18 Bedriye Güran, Bulgaristan, 61, evli öğrenimi yok, ev hanımı Tekirdağ, 1985

KAYNAKÇA

- Kostic, Petar: 1972, Kostic, Preklo Znacenje Godisnjih Obicaja, Beograd.
- Prosic, Mirjana; 1976 , Obredna Praska u Srbiji, Teorijsko Hipoteticki Okvir za proucavanje Poklada kao Obreda Prelaza Etnoloske Sveske I.Beograd
- Antojjevic, Drogoslav;1979, Vitanjiske, Brumalije i Savremene Maskirane Povarke Balkanskih Naroda Balcanica X, Beograd
- Karadağ, Nurhan;1978, Karadağ, Köy Seyirlik Oyunları, Ankara
- Fisher, Ernest;1985, Sanatın Gerekliliği, Ankara,
- Nutku, Özdemir;1985, Dünya Tiyatro Tarihi, İstanbul
- Cajkonovic, V.;1978, Mit Religija u Srba Beograd
- Çay, M. Abdülhalnk;1990, Hidrellez Kültür-Bahar Bayramı, Ankara
- Köprülü, M. Fuat, Türk Edebiyatının Menşei, Millî Tettebbular Mecmuası